

נגיעות מפרשת השבוע משפטים שבת שקלים

פרשת השבוע מְשֻׁפְּטִים (אין קשר לפרשיות המשפטיות של רה"מ...) מפסיקה ועוצרת את רצף סיפורי התורה על גאולת ישראל, יציאת מצרים ומעמד הר סיני ועוברת במעבר חד להציג מערכת מסועפת של חוקים ומשפטים שונה מהמקובל בימים ההם ובמיוחד בדרישה לשוויון, צדק התחשבות והימנעות מפגיעה בזולת. עיתוי מסירת החוקים דווקא במדבר בא ללמד אותנו בין השאר את החשיבות שהתורה רואה בביסוס דרך מוסרית וייסוד מערכת חוקים והלכות. עם ישראל תחת הרושם העצום של הניסים והנפלאות אך הגדולה האמיתית היא לנהוג בזמן שיגרה בדרך ארץ תחת התנהלות משפטית מוסרית וצודקת.

בפרשה ישנם דינים שנמסרו ונכתבו בצורה ברורה ולתדהמתנו התורה שבעל-פה, ההלכה הפסוקה שנתקבלה מחייבת כל יהודי בדין שונה לגמרי מהפשט הכתוב בתורה ולכאורה בניגוד לפסוקים שאנו קוראים בתורה הכתובה. פרופ' לייבוויץ מנתח את היחס שבין התורה שבכתב לתושב"ע ומביא עמדות מדהימות של גדולי היהדות לאורך הדורות. הגר"א – הגאון ר' אליהו מווילנא קובע "הלכה עוקרת את המקרא" ביטוי שנמצא במקורות הלכה רבים במדרש ובגמרא. משפט שמאד קשה לקבל ובמיוחד ליהודי החרדי. דוגמאות לא חסרות – על רציעת עבד עברי שמסרב לצאת לחופשי נאמר " וְהִגִּישׁוּ אֶל-הַדֹּלֵת, או אֶל הַמְּזוּזָה" (כא' ו') (הגר"א אומר שלפי פשט הפסוק גם המזוזה כשרה אולם ההלכה קבעה אל הדלת ולא אל המזוזה " והיא מגדולת תורתנו שבעל פה שהיא הלכה למשה מסיני והיא מתהפכת כחומר חותם" (מתפרשת בדיוק הפוך). התושב"ע קובעת הלכות רבות שאין להם כביכול זכר בתורה ולעיתים בניגוד לכתוב - " עֵין תַּחַת עֵין, שֵׁן תַּחַת שֵׁן, יָד תַּחַת יָד, רֶגֶל תַּחַת רֶגֶל, כְּוִיָּה תַּחַת כְּוִיָּה, פֶּצַע תַּחַת פֶּצַע, חֲבוּרָה, תַּחַת חֲבוּרָה " (כא' כד-כה') הלכה ידועה היא שאין עוקרים עין למזיק שפגע בעין חברו למרות הכתוב הברור. הכתוב מוסיף דוגמאות נוספות להמחשה – שן, יד, רגל ועוד. ההלכה קבעה פיצוי ממוני לנזק כזה. אפשר להבין שפרטים רבים לא נמסרו ממש "הלכה למשה מסיני" אלא, בסיני ניתנה סמכות לגדולי התורה לאורך הדורות לפסוק הלכות ברוח התקופה והנסיבות. מרתק לקרוא את דרך החשיבה והסקת המסקנות בהלכות הקשורות בקדמה הטכנולוגית. הגר"א קבע שטועים אנשים אשר קמים ועומדים בפני ספר תורה אולם מזלזלים ואינם עומדים בפני גדולים בתורה שבסמכותם לפעול ולפסוק הלכה לפי הבנתם בתורה. דברי הגר"א לו היו נאמרים ע"י נציגי ציבור היו גורמים סערה בציבור החרדי .

" וַיֹּאמֶר ה' אֶל-מֹשֶׁה, עֲלֶה אֵלַי הַהָרָה וְהִיָּה-שֵׁם וְאָתְנָה לָּךְ אֶת-לְחַת הָאָבֶן, וְהַתּוֹרָה וְהַמִּצְוָה, אֲשֶׁר כָּתַבְתִּי, לְהוֹרְתָם " (כד' יב') יישום הדינים מחייב פירוט ולימוד אינטנסיבי. הבסיס ניתן בתורה אולם אנו מצויים " להורתם " ללמוד להבין לשנן וגם לשדרג לפי הנסיבות . קביעות חז"ל אינן שרירותיות אלא מתוקף הסמכות שהתורה מעניקה לגדולי לומדיה וחכמיה. ר' אריה בן יוסף הכהן "בעל קצות החושן" שואל כיצד אנו בני האדם יציר הבורא מרשים לעצמנו סמכות לפסוק שלא עפ"י התורה הקדושה והברורה ? אלא מביא דיון מעמיק תוך הסתמכות על פסוקים שמהם ניתן להבין את סמכות הפוסקים ואף קובע כי התורה היא רובה בע"פ ומיעוטה בכתב "כי מה לשכל האנושי להבין את תורת ה' ... " אלא התושב"ע משלנו היא , מפורשת על ידי בני אנוש עבור בני אנוש ולכן בגמרא לא כתוב - אמרה השכינה אלא אמר אביי, רבא וכו' שהרי כולם יהודים בשר ודם ככל אדם.

יתכנו גם פסיקות הפוכות, כמו בית הלל ובית שמאי שכידוע "אלו ואלו דברי ה' חיים " כל אחד מהם מתאים לתנאים ונסיבות שונות וכפי שלמדו מהפרשה " לא-תִּהְיֶה אֲחֵרֵי-רִבִּים, לְרַעַת; וְלֹא-תַעֲנֶה עַל-רֵב, לְנִטְוֹת אֲחֵרֵי רִבִּים לְהַטֹּת" כאשר היסוד רע אין ללכת אחרי רבים אולם בהלכה , במשפט ובפסיקה – " אֲחֵרֵי רִבִּים לְהַטֹּת" הרוב קובע . הרמב"ם אגב, אמר שהנכון הוא לקבל את דברי התורה כלשונם עין תחת עין ממש פגיעה פיזית כנגד פגיעה פיזית ופגיעה ממונית כנגד פגיעה ממונית אולם אנו נוהגים שונה והוא אינו מסביר למה . (מורה נבוכים חלק ג' בטעמי המצוות).

בפרשה ברכות רבות לימי הנחלה בארץ ובע"ה שיתקיימו בנו " הִנֵּה אֲנִי שֹׁלֵחַ מִלְאָכָי, לְפָנֶיךָ, לְשִׁמְרָךְ, בְּדָרְךָ; וְלִהְיֶיךָ, אֶל-הַמָּקוֹם אֲשֶׁר הִכַּנְתָּ... וְאֵיבָתִי, אֶת-אֵיבֶיךָ, וְצָרְתִי, אֶת-צָרֶיךָ... לֹא תִהְיֶה מְשַׁפְּלָה וְעֲקָרָה, בְּאַרְצְךָ; אֶת-מִסְפַּר יְמֶיךָ, אֲמַלֵּא ."

בע"ה לקראת ראש חודש אדר הבא עלינו לטובה שנוכל לחזור לשגרה ולהרבות בשמחה נקרא גם את פרשת שקלים זכר למחצית השקל. בפרשה נזכרת 3 פעמים המילה תרומה עוד דוגמא לחינוך התורה לדרך ארץ ולמידות טובות .

שבת שלום, חודש טוב מבורך ומלא בשמחה .